

Кизима Юлія Василівна

студентка 1 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С. В.

РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

В розвинутих країнах світу освіта є основою побудови і розвитку як ефективної національної економіки, так і високоморальних відносин у суспільстві загалом. Фундаментом становлення суспільства висококваліфікованих фахівців в Україні є система дошкільної та середньої шкільної освіти, яка фінансується, в основному, за рахунок коштів місцевих бюджетів. За останні роки впровадження реформи децентралізації надало місцевим органам влади можливості щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів у сфері освіти. Проте, в умовах кризових явищ в економіці коштів на фінансування системи освіти на місцевому рівні, на жаль, не вистачає. Саме тому важливим кроком для вирішення цієї проблеми є формування нової системи фінансового забезпечення освіти на місцевому рівні в Україні, який забезпечить розширення джерел фінансування освітніх закладів, забезпечить їх фінансову самостійність, що сприятиме прискоренню реформування системи освіти задля підвищення якості підготовки спеціалістів на рівні вимог європейських стандартів.

Інвестиції в освітню галузь є і залишаються одним із найважливіших видів бюджетних інвестицій влади різних рівнів в соціальну сферу. Надання якісних освітніх послуг сприяє вихованню на початковому етапі високоморального суспільства, а в подальшому висококваліфікованих фахівців, які забезпечать підвищення конкурентоспроможності країни загалом у світі. У розвинених зарубіжних країнах відбувається зміна пріоритетів від збільшення бюджетного фінансування освітньої галузі до раціоналізації їх використання. Загалом механізм фінансування загальної середньої освіти багато в чому залежить від моделі управління освітою в державі[8]. В сучасних умовах обмеженості бюджетного фінансування освіти в Україні актуальності набувають напрями пошуку нових пріоритетних способів фінансування освітньої галузі. Така тенденція

визначає необхідність вивчення та узагальнення найбільш дієвих методів фінансування освіти на прикладі провідних країн світу. Розглянемо системи освіти провідних країн світу з точки зору організації управління та його впливу на порядок здійснення фінансування закладів загальної середньої освіти, що представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Схема фінансування загальної освіти в різних державах*

Держава	Джерела фінансування та особливості розподілу й використання бюджетних коштів на середню освіту
США	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кошти надходять із бюджетів усіх рівнів, а саме федерального, штату, муніципалітету (освітнього округу). Частка коштів, що надходять із федерального бюджету, практично в усіх штатах однакова і не перевищує 8% від загальної суми коштів. Кошти штату і муніципалітету діляться у співвідношенні 50/50. 2. Міжбюджетні трансферти. 3. Фінансова допомога, що надходить через освітні округи, яким у законодавчому порядку делеговане право управління школами. 4. Кошти від штату, від освітнього округу, якщо він є «незалежним» і має повноваження стягувати податки, або від муніципалітету, якщо освітній округ є «залежним» і не має податкових повноважень.
Великобританія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фінансування із держбюджету (обсяги залежать від кількості учнів). 2. Гранти місцевої та федеральної влади, якими школи самостійно розпоряджаються. 3. Стипендія від школи або від держави (діє особлива урядова програма для заохочення юних талантів, а розмір допомоги залежить від середньорічних доходів сім'ї). 4. Школи можуть самостійно розподіляти кошти в рамках отриманого від держави бюджету та власного фандрайзингу.
Польща	<ol style="list-style-type: none"> 1. Освітня частина загальної субсидії з державного бюджету, алгоритм розрахунку розміру якої встановлює міністр національної освіти. 2. Органи місцевого самоврядування встановлюють правила оплати праці вчителів і надання фінансової підтримки студентам, несуть відповідальність за інвестиції в освіту і визначають правила отримання та використання школами приватних коштів.
Іспанія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Державним бюджетом щорічно визначаються суми, що виділяються на освіту, і їх розподіл між автономними

	областями, різними типами, програмами та послугами. 2. Автономні області у своїх бюджетах приймають рішення про фінансування витрат на освіту за рахунок державних трансфертів і частково за рахунок місцевих податків.
Італія	1. Регіони мають безпосередньо надавати, але нерідко делегують право фінансування шкіл як на освітні, так і на адміністративні цілі провінціям і муніципалітетам, послуги та допомогу учням з власного бюджету, вони мають фінансувати плани будівництва шкіл. 2. Провінції та муніципалітети несуть пряму відповідальність за забезпечення в школах опалення, освітлення, телефонного зв'язку, підтримання шкільних будівель у належному стані.

* Складено автором на основі [8].

Узагальнюючи зарубіжний досвід управління та фінансування сфери освіти можна виокремити пріоритетні напрями реформування та вдосконалення механізму фінансування освіти на місцевому рівні для України, такі як розробка та реалізація нової системи фінансової підзвітності (шкільного менеджменту) органам місцевого самоврядування за фінансові асигнування; закріплення на законодавчому рівні частки сукупного доходу місцевого бюджету, яка має йти на розвиток освіти (фінансування адресних програм та проектів); розширення самостійності шкіл щодо розпорядження коштами, отриманих з бюджету, а також власного фандрайзингу (виділення грантів та стипендій здібним дітям на реалізацію наукових проектів) [5].

Таким чином, процеси децентралізації у сфері освіти відбуваються навіть у країнах із традиційно сильно централізованим управлінням цієї галузі, що дає змогу більшій кількості повноважень передавати на місцевий рівень для задоволення потреб населення в підвищенні якості освітніх послуг. В Україні процеси децентралізації знаходяться на початковому етапі, тому розподіл повноважень органів місцевого самоврядування у сфері освіти потребує ще уточнення [4]. Оскільки відповідно до Бюджетного кодексу України з місцевих бюджетів здійснюється фінансування дошкільної та середньої освіти, то, варто зазначити, що Концепцією розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 років окреслено основні напрями реформування дошкільної та середньої освіти. Одним з таких є приведення механізму управління та фінансування освітньої галузі у відповідність до потреб сучасної економіки,

децентралізації влади та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір.

Так, в контексті реформування системи дошкільної освіти України у державі визначено кардинально нові підходи щодо забезпечення якісних послуг для різних категорій дітей, а саме: забезпечення інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами; відкриття дошкільних навчальних закладів сімейного типу (зокрема, в житлових приміщеннях) і корпоративних (відомчих); розширення межі приватних дошкільних закладів освіти. У зв'язку з реформуванням системи управління дошкільною освітою набувають актуальності розробка та впровадження моделі фінансування, яка поєднуватиме державне (комунальне) і приватне інвестування [6]. З урахуванням значного попиту на послуги дошкільної освіти, а також заниженого рівня послуг державних закладів у даній сфері важливим напрямом удосконалення її фінансування, на нашу думку, є розвиток приватних дитячих садочків. У зв'язку з цим доцільно на державному рівні закріпити рівні права суб'єктів господарювання різних форм власності на ринку надання послуг стосовно одержання бюджетних асигнувань, спрямованих на фінансування дошкільної освіти [7].

Таким чином, крім бюджетного фінансування, на наш погляд, для приватних дошкільних закладів, які надають послуги дошкільної освіти, доцільно застосовувати податкові пільги суб'єктів господарської діяльності (податкові канікули, пільгове оподаткування, надання статусу неприбуткових організацій). Така податкова політика сприятиме залученню інвестицій в розвиток системи дошкільної освіти, підвищенню якості послуг цієї сфери та розвитку здорової конкуренції в сфері освіти зокрема.

Література:

1. Александрова Г.М. Проблеми фінансування освіти на місцевому. *Бізнес та інтелектуальний капітал*. 2015. № 3. с. 56-69.
2. Беновська Л.Я. Проблеми бюджетного забезпечення освіти в контексті децентралізації управління. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. с. 121-129.

3. Коцовська О.С. Механізм фінансового забезпечення освіти: правові засади розподілу владних повноважень. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 9-10. с. 72-79.

4. Коваленко С.О. Фінансування видатків на освіту в умовах децентралізації. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 8. с. 105-109.

5. Мельник Я. В. Шляхи удосконалення системи фінансування закладів освіти: регіональний аспект. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 33. с. 202-208.

6. Кириленко О. П. Пріоритетні напрямки вдосконалення фінансування дошкільної освіти в Україні. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 3. С. 20-30.

7. Резніченко К. Г. Фінансове оздоровлення сфери освіти: проблеми та шляхи розв'язання. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2009. №2. с. 301.-308.

8. Ярош А. О. Способи фінансування загальної середньої освітніх зарубіжних країнах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 16(1). с. 99-101.

Коваль Валентин Русланович

студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ

Шашкевич Олександр Любомирович

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія, ТНЕУ

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Формування політики у сфері фінансового контролю в Україні відіграє важливу роль у формуванні громадської думки щодо забезпечення органами державної влади та управління законності та ефективності використання коштів платників податків.

З часів отримання Україною незалежності відбувалися постійні зміни в законодавстві щодо формування системи органів державного фінансового контролю, здійснювався розподіл та перерозподіл їх